Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zamankbr.ru

ЗАМАН

Геуюрге кюн, 13 ноябрь, 2018 жыл

№139 (20560)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Граждан обществону институтларын айнытыугъа себеплик этиу эмда адамны эркинликлери жаны бла комиссияны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2014 жылда 9 июльда чыгъарылгъан 148-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна тюрлениуле кийириуню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Граждан обществону институтларын айнытыугъа себеплик этиу эмда адамны эркинликлери жаны бла комиссияны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Граждан обществону институтларын айнытыугъа себеплик этиу эмда адамны эркинликлери жаны бла комиссияны юсюнден» 2014 жылда 9 июльда чыгъарылгъан 148-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна быллай тюрлениуле кийирирге:

а) Комиссияны къауумуна бу адамланы къошаргъа:

Кодзоков М.М. – Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны таматасы (Комиссияны председатели)

Анчекова Л.А. – «Россейли Къызыл Жор» Битеуроссей жамауат организацияны Къабарты-Малкъарда регион бёлюмюню таматасы (ыразылыгъына кёре)

Закуев М.А. – «Россейни аскерине, авиациясына бла флотуна кеси ыразылыкълары бла болушханланы биригиую» Битеуроссей жамауат-къырал организацияны регион бёлюмюню таматасы (ыразылыгъына кёре)

Зумакъулланы Б.М. – Къабарты-Малкъар Республикада Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный (ыразылыгъына кёре)

Кумалов Х.Х. – Къабарты-Малкъар Республиканы Ёкюллерини палатасыны президенти (ыразылыгъына кёре)

Маслов Н.А. – «Россей ючюн» халкъ фронт» битеуроссей жамауат къымылдауну Къабарты-Малкъар Республикада регион штабыны сопредседатели (ыразылыгъына кёре)

Шауаланы Р.А. – «Къабарты-Малкъар Республиканы Журналистлерини союзу» жамауат организацияны таматасыны къуллугъун толтургъан (ыразылыгъына кёре);

б) **Н.Г. Любуняны** къуллугъун былай жазаргъа: «Терк-Малка округ къазакъ жамауатны атаманы (ыразылыгъына кёре)»;

в) **Х.Х. Сохроковну** къуллугъун былай жазаргъа: жамауат биригиулени «Черкес халкъны бирикдириу, черкес диаспораны тарых ата журтлары бла байламлыгъын айнытыу жаны бла халкъла аралы черкес ассоциация» союзуну президенти (ыразылыгъына кёре)»;

г) **В.Н. Хатажуковну** къуллугъун былай жазаргъа: «Правону къоруулаучу Къабарты-Малкъар регион ара» жамауат организацияны таматасы (ыразылыгъына кёре»;

д) Комиссияны къауумундан **В.М. Битоковну**, **Т.Х. Гунжафовну**, **Х.А. Евгажуковну**, **А.М. Зумакъул улуну**, **Н.М. Лысенкону**, **Б.Б. Мазиховну**, **Р.Х. Мацуховну**, **В.П. Мининни**, **А.М. Нёгер улуну**, **Х.Т. Хакуашевну** кетерирге.

2. Бу Указ анга къол салыннган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **К.КОКОВ**

Нальчик шахар, 2018 жыл 7 ноябрь, №175-УГ

ПАРЛАМЕНТ

Сёлешиуню мураты - жууапха тартылгъанланы жамауат жашаугъа къайтарыуну мадарлары

КъМР-ни Парламентини президиумуну жыйылыуунда «комитетни сагъатыны» чеклеринде республикада жууапха тартыу системаны иши сюзюлгенди. РФ-ни тийишли федерал службасыны КъМР-де Управлениясыны башчысыны къуллугъун толтургъан **Чарим Бирмамитовну** билдиргенине кёре, быйылны 1 октябрини шартларына кёре, колониялада 1603, следствие изоляторда уа 364 адам тутулуп турадыла. Профильли инспекциялада эсепде 2580 адам бардыла, алагъа сюд эркинликлерине чек салмай жууапха тартыу бла байламлы оноула чыгъаргъанды.

Башлары сюдлюк болгъанланы асламы (69,3 проценти) 25-55 жыл сандадыла. Тутулуп тургъанланы 68,2 проценти уллу эм артыкъда уллу аманлыкъла этгендиле. Жартысы уа жууапха экинчи эм андан да кёп кере тартылгъанладыла.

Чарим Бирмамитов аманлыкъ этгенлерине ишеклилени, жууапха тартылгъанланы да жамауат жашаугъа къайтарыу жаны бла къаллай мадарла этилгенлерини юсюнден тынгылы айтханды. Аны билдиргенине кёре, системаны учрежденияларында тургъанла эркин болгъандан сора кеслерине жашауда жер табарча аланы тюрлю-тюрлю усталыкълагъа юйретедиле, психология жаны бла дерсле бардырадыла.

2017-2018 окъуу жылда УФСИН-ни махкемелеринде 16 усталыкъгъа кёре 600 инсан билим алгъандыла, ол санда орта профессионал билим бериу программагъа кёре 293 адам окъутулгъанды.

- Жер-жерли самоуправление эмда халкъны иш бла жалчытыу федерал служба, ич ишле органла бла байламлыкъланы жюрютебиз. Адам эркин болса, аны юсюнден бу ведомстволагъа белгили этиледи, ол санда аланы къаллай усталыкълары болгъаныны, жашау халларыны юслеринден да. Ала уа аны иш бла жалчытыу, жашау болумун игилендириу бла байламлы сорууланы тамамлайдыла,- дегенди докладчы.

Тутмакъдан эркин болгъанланы жууукълары бла байламлыкъланы кючлер, ала аманлыкълагъа жангыдан къатышмаз ючюн а, попечитель эм ата-аналаны советлери къуралгъандыла, «ачыкъ эшиклени» кюнлери, культурада ишлегенле, белгили спортчула бла тюбешиуле бардырыладыла, концертле, кинола кёргюзтюледиле.

Алагъа пенсия, тюрлю-тюрлю пособияла алыргъа, тас этген документлерин жангыртыргъа болушлукъ да этиледи. Болсада баш магъана уа иш бла жалчытыугъа бериледи. Быйылны 1 октябрини шартларына кёре, республиканы 314 организациясында 759 ишчи жерге квота берилгенди.

Болсада кемчиликле да аз тюйюлдюле. Сёз ючюн, жылны аллындан бери озгъан 9 айны ичинде тутмакъдан эркин болгъан 16 адамдан ишге жаланда ючеулен тохташхандыла. Ол а ала иш бериучюлени излемлерине келишмегенлери бла байламлыды.

Андан сора да, республикада тутмакъдан чыкъгъанлагъа реабилитация, социальный, право эм психология жаны бла болушлукъ этилген энчи жерле жокъдула. Уголовно-толтуруучу системаны баш борчу уа башлары сюдлюк болгъанланы жамауат жашаугъа сингдириу, аланы законланы толтурургъа юйретиу, алай бла уа аманлыкълагъа къайтарып къатышмазча мадарла толтурууду.

Депутатланы Чарим Бирмамитовха соруулары кёп болгъандыла. Экономика, инвестицияла эм предпринимательство жаны бла комитетни башчысы **Заур Апшев**, сёз ючюн, РФ-ни Уголовный кодексини къайсы статьяларына кёре жууапха тартылгъанла аслам болгъанларын билирге сюйгенди. Докладчыны билдиргенине кёре, аланы тёртден бири наркотиклени сатыуалыу бла байламлы аманлыкъла ючюн тутулгъандыла.

Социальный политика, урунуу эм саулукъ сакълау комитетни башчысы **Хусейн Кажаров** а болжалдан алгъа ненча адам эркин этилгенин соргъанды. Жууапдан белгили болгъаныча, ол жаны бла тилекни сюд сюзеди. «Бир-бирде судьяла аны къабыл кёрмей къоядыла – адам алыкъа тюз жолгъа турмагъанды, колонияда аз тургъанды деген сылтауланы айтып. Болсада тилеклени 70 проценти тамамланады»,- дегенди ол.

КъМР-ни Парламентини спикери **Татьяна Егорова** УФСИН-ни системасында жангы учрежденияны – Тюз жолгъа туруун арасын – ачыу иш не халда болгъанын билирге сюйгенди. Управленияны башчысыны айтханына кёре, ол жаны бла тийишли жумушла толтуруладыла, жылны ахырына дери уа Прохладный шахарда аллай ара ачыллыкъды. «Анда сюд эркинликлерине чек салмай, борчлу халда хакъсыз ишлетирге деген оноуну чыгъаргъанла турлукъдула. Бюгюнлюкде уа предприятиялада алагъа ишчи жерле къурау жаны бла мадарла этиледиле»,-деп къошханды докладчы.

Жыйылыуда дагъыда право сакълаучу организацияла бла байламлыкъланы, сюд органла бла ишни юслеринден да баргъанды сёз. Ахырында сейирлери болгъан органлагъа эсгертиуле къабыл этилгендиле.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Конференция

Тамамланнган ишлени тинтгендиле, съездге келечиле айыргъандыла

«Единая Россия» Битеуроссей политика партияны КъМР-де регион бёлюмю кесини XXVIII конференциясын ётдюргенди. Аны ишине КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков**, РФ-ни Къырал Думасыны депутаты **Геккиланы Заур**, республикалы Парламентни депутатлары, шахар эм район администрацияланы таматалары къатышхандыла. Битеу да ары келгенлени саны 255 болгъанды.

Жыйылыуну регион бёлюмню секретары **Михаил Афашагов** бардыргъанды. Конференцияда арт жылда иш къалай баргъаны сюзюлгенди, биригиуню къауумуна ненча адам киргенине бла чыкъгъанына къаралгъанды, ахырында партияны жууукъ кезиуде Москвада ётерик 18-чи съездине делегатланы сайлау болгъанды.

Регион бёлюмню арт жылны ичинде ишини юсюнден билдире, Михаил Афашагов бюгюнлюкде республикада 360 биринчи организация болгъанын, анга 46 мингден артыкъ адам киргенин, ала Къабарты-Малкъарны жашаууна тири къатышханларын айырып айтханды. Халкъгъа магъаналы жумушланы тамамлау организацияны баш борчларындан бириди, дегенди.

- Аны юсюнден къырал тамата да айтханлай турады. Владимир Путин кеси да аллай ишлени энчи контрольда тутады. Сёз ючюн, ол къошулгъандан сора пенсияла бла байламлы реформагъа тюрлениуле кийирилгендиле, - деп белгилегенди докладчы.

Дагъыда ол билдиргенича, единороссла эллерибизде жангы клубланы ачылыуларына да себеплик этген программаланы жашауда бардырадыла. Быйыл да аланы саны онбирди. Андан сора да, партияны жашауунда тюрлю-тюрлю жандауурлукъ акцияла энчи жерни аладыла. Къартлагъа бла сабийлеге тийишли эс бурургъа, бютюн уллу болушлукъ этерге кюрешедиле.

Докладчы ызы бла экинчи соруугъа кёчюп, бёлюмню уставы бла ала аны 10 процентге жангыртыргъа эркин болгъанларын билдиргенди. Алай бла быйыл аланы къауумдан тюрлю-тюрлю сылтаула бла алтаулан чыкъгъандыла. Сора партиягъа кирген бир къауум адамгъа шагъатлыкъ къагъытла берилгендиле.

Ючюнчю соруу а Москвада ётерик 18-чи съездге барлыкъ кандидатланы айырыугъа жораланнганды. Кандидатла саулай тизме бла кёргюзтюлгендиле. Аланы саны 9 болгъанды. Къол кётюрюу жашырын ётгенди.

Михаил Афашагов билдиргенича, съездге чакъырыу къагъытла дагъыда КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **Казбек Коковха** эм Парламентни Председатели **Татьяна Егоровагъа** да келгендиле.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

ЖАШ ТЁЛЮ ПАЛАТА

Ахшы тюрлениулени жалчытыргъа, огъурлу жумушла тындырыргъа алланып

КъМР-ни Парламентинде Жаш тёлю палатаны бешинчи чакъырылыууну болжалы бошалып, аны жангы къауумуна жаш депутатланы айырыу башланнганды. Эки кюнню ичинде эксперт комиссия, анга уа депутатла, устазла, жамауат къуллукъчула, журналистле да киргендиле, анга къошулургъа сюйгенлени проектлерине тынгылап, айырмалыланы сайлагъандыла.

Эсигизге салайыкъ, Жаш тёлю палата эки жылгъа айырылады, быйыл а республиканы законла чыгъарыучу органында бу жаш тёлю къауум къуралгъанлы он жыл толлукъду. Ол кенгешчи органды, аны баш борчу - жаш тёлю политика бла байламлы башламчылыкъла этергеди.

Кеси да 45 жаш депутатдан къуралады, быйыл а анга 58 адамдан тилек келгенди. Ала, тёреде болуучусуча, жаш тёлю организацияланы, районлада жер-жерли власть органлада жаш тёлю политика жаны бла кенгешчи органланы, политика партияланы регион бёлюмлерини, бийик эм орта профессионал билим берген учреждениялада студент советлени келечилери эдиле. Аладан 55-си къабыл кёрюлгенди. Документлени кёргюзтгенлени жартысындан асламы биринчи кере сайланадыла.

Алай бла палатагъа къошулургъа сюйгенлеге беш минутну ичинде кеслерини юслеринден айтыргъа, бери къаллай муратла бла келгенлерин, къаллай проектлени толтурургъа хазыр болгъанларын билдирирге керек эди. Ызы бла уа экспертлени соруууларына жууапла берирге да тюшгенди.

Сайлауну башлардан алгъа уа Парламентни Билим бериу, илму эм жаш тёлю политика жаны бла комитетини башчысы Светлана Азикова журналистле бла тюбешгенди. Аны айтханына кёре, бу орган он жылны ичинде хайырлы ишлеп, кесини магъаналылыгъын кёргюзтгенди. Тири, жамауат ишге къатышыргъа сюйген жаш адамлагъа ол «социал лифт» болуп, жашаугъа кенг жол ачханды дерге да боллукъду. «Башха жанындан а ол кадрла хазнады. Палатагъа районланы келечилери да киргенлери уа элледе жаш тёлюню жарсыуларын ачыкъларгъа, аланы тамамлауну жолларын излерге онг береди. Бюгюнлюкде ол Парламентни ишине жангы кёзден къараргъа, ол санда законланы жарашдырыргъа да, себеплик этеди»,-дегенди ол.

Светлана Гаднановна палатаны бешинчи чакъырылыуу жетишимли болгъанын, аны къауумунда ишлегенлени тириликлерин да белгилегенди. Анга уа РФ-ни Къырал Думасыны башламчылыгъы бла къуралгъан жаш тёлю форумда эмда «Мени законла жарашдырыуда башламчылыгъым» деген битеуроссей конкурсда хорлагъанланы бла айырмалыланы санына киргенлери да шагъатлыкъ этеди.

Ызы бла айырыу башланнганды. Кертисин айтханда, ары келген жашла бла къызла жашауну тюрлендирирге, нёгерлерине болушургъа, жангы башламчылыкъла этерге хазыр болгъанлары кёрюнюп тура эди. Аладан бирлери тенглерини право жаны бла билимсизликлерин, кёпле айырыулагъа, властьха, кеслерини къарыуларына ийнанмагъанларын белгилеп, аны тюрлендирирге кереклисин айта эдиле. Башхалары уа республикада жашагъан халкъланы араларында мамырлыкъны, шуёхлукъну кючлеуге бурулгъан проектлени тамамларгъа сюйгенлерин, спортну, культураны айнытыргъа кереклисин айтхандыла.

Жаш тёлю палатаны жангы къауумун Парламентни Билим бериу, илму эм жаш тёлю политика жаны бла комитетини депутатлары, экспертлени оюмларын эсге алып, къабыл кёрлюкдюле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Жазылыу-2019

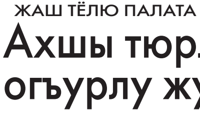

«ЗАМАН» бла бирге болугъуз!

«Заманнга» 2019 жылны биринчи жарымына жазылыу андан ары бардырылады.

Ана тилибизде чыкъгъан газетге сиз энтта да жазылырсыз, аны алырсыз, окъурсуз, ол хар биригизни керти хапар айтыучусу, эсли кенгешчиси, огъурлу сёз нёгеригиз болуп турур деп ышанабыз.

Жазылыуну алты айгъа багъасы - 612 сом 78 капек.

Бизни индексибиз - 51532

АЧЫЛЫУ

Бюгюннгю сурамлагъа толу келишген аламат къонакъ юй

«AZIMUT» биригиу Россейде бек уллугъа саналады. Анга шёндю 7 минг къонакъ юй киреди. Аладан бири шабат кюн Нальчикде ачылгъанды. Ол бюгюнлюкде даражалыгъы бла Къабарты-Малкъарда биринчи тизмедеди. Аны битеу да 74 отоуу барды. Ол жангы излемлеге толусунлай келишеди.

«AZIMUT-Нальчикни» къууанчлы ачылыууна РФ-ни Къырал Думасыны депутаты Геккиланы Заур, КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Владимир Болотоков эм башхала къатышхандыла.

- Мени оюмума кёре, биздеча аламат табийгъаты болгъан регионда быллай объект ишленнгени республиканы жангы даражагъа кётюреди. Бошуна атылып тургъан мекямланы да тап халгъа келтирип, хайырлы иш къурагъан предпринимательге да ыспас этерчады, - деп, Владимир Болотоков «Вершина» ООО-ну директору Муртазланы Ахматны республикада туризимни айнытыугъа салгъан къыйыны ючюн КъМР-ни Правительствосуну сыйлы грамотасы бла саугъалагъанды.

- Геккиланы Заур да кесини, республиканы аты да иги бла айтдырылыр ючюн кючюн, къарыуун аямай ишлеген жашыбызгъа ыспас этгенди. «Аны башламчылыкъларыны хайырындан Огъары Малкъаргъа кавказ республикаланы барысындан да къонакъла барадыла. Совет Союзну заманында окъуна жокъ эди аллай тёре. Быллай аламат юлгюле уа кёплени кёллендирирле деп ийнанама»,- дегенди депутат.

КъМР-ни курортла эм туризм министри Мурат Шогенцуков да бу ишге къошумчулукъ этгенлеге ыразылыгъын билдиргенди, къонакъ юй анга тынч жетерча жерде орналгъанын, «4 жулдузгъа» тийишли болгъанын да белгилегенди. Сора шеф-повар Чеченланы Бисону да Ыспас къагъыт бла саугъалагъанды. Алай ол кезиуде ашхы уста жаш кесини ишчи жеринде болгъаны себепли саугъаны къонакъ юйню таматалары алгъандыла. Къызыл лентаны кесерге уа Владимир Болотоков, «AZIMUT» сетьни баш директору Максим Бродовский эм инвестор Муртазланы Ахмат чакъырылгъандыла.

Журналистле бла къысха ушагъында Муртаз улу къонакъ юйню тап халгъа келтириу иш аз-аздан тамамланнганын, болсада бюгюннгю халгъа аны бир ненча айны ичинде келтирирге тюшгенин айтханды. Ол дагъыда бу сферада аланы сынамлары болгъанын, Минги тауну тийресинде, Огъары Малкъарда да туристлеге деп къонакъ юйле бир ненча жылны ичинде ишлеп тургъанларын да эсгертгенди.

- Нальчикде уа ишлеп бир да кёрмегенбиз. Бу къонакъ юй бла хал къалай баргъанына къарап, ишибизни андан ары бардырыр муратлыбыз, - дегенди инвестор.

Ызы бла басманы келечилерине къонакъ юйню кёргюзтгендиле. Ахырында уа артистле жыйылгъанланы жырлап, тепсеп да къууандыргъандыла.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Семинар

Озгъан айда Москвада «Алтын кюз арты - 2018» деген жыйырманчы эл мюлк кёрмюч ётгенди. КъМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары - эл мюлк министр **Сергей Говоров** аны эсеплери бла байламлы эки кере кенгеш бардыргъанды. Алада республикада сугъарыу системаны айнытыуну эм кёгетле сакъланыучу жангы мекямла къурауну юсюнден айтылгъанды.

Таза продукция - файдалыды, саулукъгъа игиди

Дагъыда кёп болмай Чегем шахарда «Агрогалактика» халкъла аралы консалтинг компанияны болушлугъу бла семинар-кенгеш болгъанды. Аны ишине Москваны бла Белгородну, Ростов областьны, Краснодар бла Ставрополь крайланы эм шимал-кавказ республикаланы келечилери къатышхандыла.

Къабарты-Малкъардан а къырал аграр университетни, Эл мюлк илму-излем институтну, агрохимия службаны станциясыны, «Престиж-К» агрофирманы алимлери бла специалистлери эмда АПК-да къармашхан предпринимательле болгъандыла. Ала Россейни къыбыла жанында макро эм микро семиртгичлени хайырланыу бла экология жаны бла таза битимле ёсдюрюуню амалларын сюзгендиле.

КъМР-ни эл мюлк министрини орунбасары **Тимур Вадахов** бюгюнлюкде аллай продукцияны чыгъарыугъа саулай дунияда бек уллу эс бурулгъанын белгилегенди. «Къабарты-Малкъар да Россейни экспорт онгларын айнытыу жаны бла къырал программагъа къошулгъанды. Аны бла биз ёсдюрген битимлерибизни, хазырлагъан продукциябызны тыш къыраллланы рынокларына чыгъарырча мадар этебиз.

Биз ангылагъаннга кёре, бюгюнлюкде конкуренциягъа чыдамлы болур, рынокда да тийишли жерни алыр ючюн, продукцияны экология жаны бла таза этерге кюреширге керекди. Анга сурам барды, аны багъасы чыгъады. Аллай продукция миллетни саулугъуна да ахшы себеплик этеди», - дегенди Тимур Вадахов.

Семинарны ахырында КъМР-ни кёрмючге къатышхан келечилери республиканы экспорт онглары бла байламлы программаны мындан арысында тирирек бардырыр ючюн жангы амалланы эсге алыргъа кереклисин белгилегендиле.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

МИЛЛЕТ АДАБИЯТ ФЕСТИВАЛЬ

«Быллай тюбешиуледе литературабыз къаллай бийикликге чыкъгъанына, тилибиз нечик бай болгъанына энтта да бир кере тюшюнесе»

Белгилисича, бизни къыралда жазылары болгъан жюзден артыкъ миллет барды. Ана тилибизни, миллет адабиятны сакълар мурат бла 2012 жылдан бери «Россейни маданияты» деген аты бла федерал программа ишлейди. Аны хайырындан эки уллу антология китап чыкъгъанды: «Сабий адабият» эм «Поэзия». Ары бизни назмучуларыбызны чыгъармалары да киргендиле.

Алгъаракълада Нижний Новгород шахарда, РФ-ни культура министерствосу къурап, ол китапланы презентациялаугъа аталып, Россей халкъланы миллет литература фестивальлары бардырылгъанды. Аны ишине назмучу, жазыучу, «Заман» газетни культура бёлюмюню редактору Мусукаланы Сакинат да къатышханды. Аны бла бюгюннгю ушагъыбыз ол жолоучулугъуну юсюнденди.

– Сакинат, ол уллу жыйылыуну сылтауун, ары кимле къатышханларын айтсагъыз эди.

– Бу антология китапланы презентациялаугъа аталып, ючюнчю кере бардырылады. Москвада, Къазанда да болгъанды алгъаракъда. Нижний Новгородда экикюнлюк форумгъа уа Россейни бютюн кёп миллетлерини келечилери келгендиле. Мен сабий китапны юсю бла баргъанма.

– Ары бизден кимни чыгъармалары киргендиле?

– Россейде жашагъан эки жюз бла бир авторну арасында Жулабланы Узейирни, Гуртуланы Эльдарны, Беппайланы Муталипни, Ёлмезланы Мурадинни, мени жазгъаныбыз бардыла.

– Антологияланы басмалауну магъанасы недеди?

– Къыралны идеологиясы тюрленнгенли миллет жазыучуларыбызгъа артыкъ уллу эс бурулмагъаны хакъды. Хар ким кеси онгуна кёре китап чыгъарады. Орус тилге кёчюрюрге кёплени онглары жокъду. Алай поэтле не заманда да жазадыла, махтау, ахча излемей. Поэзияны тасхасы андады - ол жер жашаудан бийикледе айланады. Китапны чыкъгъаны уа барыбызгъа да саугъады. Ол бизни бирлигибизни, бир бирни ангылар онгубуз болгъанын белгилеген шартды.

– Анда ишигиз къалай къуралгъанды, баргъанды?

– «Нижегородская ярмарканы» тёгереги ариу плакатладан, билдириуледен толу эди. Ол кюн Халкъны бирлигини кюню болуп, жамауат экиге бёлюнюп, бир къаууму Мининни майданында къырал байрамда, башхалары бизни бла болгъанла. Фестивальда Москваны уллу китап басмалары – АСТ-Пресс, ВШЭ, «Марджани» китап басма, «Редкая птица», Форум-Неолит эм башхала продукцияларын кеси багъасы бла чыгъаргъандыла. Аны бла бирге анда бусагъатдагъы орус жазыучула бла тюбеширге, алагъа тынгыларгъа да онг болгъанды.

– Сиз кесигиз анда нени юсюнден сёлешгенсиз?

– Тема белгиленип эди – «Къарачай-малкъар халкъ эм автор жомакъла». Аланы тарыхларын, не заманда да айтылып тургъанларын, басмаланнганларын чертип айтханма. Сёз ючюн, бизни таурухлада Тамерлан бери келген заманла – онтёртюнчю ёмюрню ахыры, онбешинчи ёмюрню аллы – белгиленеди. Ол кезиуден келген жырларыбыз, таурухларыбыз бардыла дегенимде, бек сейир этгендиле. Юлгюге Сотталаны Адилгерий, Холаланы Азрет, Цораланы Солтан, Хаджиланы Танзиля эм башхала чыгъаргъан китапланы келтиргенме.

Былайда бир затны айтыргъа сюеме, мындан «Къууанч» киностудия алдырып (Занибекланы Зухура бла Кульчаланы Зарема), бизни театрны артистлери ойнап, «Къоркъакъ Галакчыкъ» деген жомакъ кинону алып баргъанма. Анга кёп адам жыйылгъаны къууандыргъанды. Сау болсун, Токумаланы Лейла жаздырып бергенди манга аны.

– Не соруула бергендиле анда сизге?

– Сёз ючюн, «Сиз да жомакъчымысыз?» – деп соргъанларында, мен: «Угъай, назмучума, – дегенме. – Жомакъла уа сабий журналда ишлеген заманымда жазып башлагъанма. Ахырында тюзлюк хорласа да, халкъ жомакъла, къайсы миллетни

алсанг да, аны жашау болумун кёргюзте, кёп къатылыкъланы суратлайдыла. Мен а, сабийлеге жарыкъ, жумушакъ жомакъла болсала сюйюп, ол себепден башлагъанма жазып».

– Биз билгенден, Александр Пушкинни журтунда да болгъансыз. Анда белгилерча не кёрдюгюз?

– Фестивальны биринчи кюнюнде баргъанбыз ары. Поэт кеси тургъан журтда эмен агъачдан этилген юй кереклени, къабыргъада жууукъ-ахлуланы суратларын, кеси олтуруп, ол тауушлукъ назмуларын жазгъан отоуну да кёргенбиз, аны жумушчулары жашагъан юйледе да болгъанбыз.

Пушкин юйдегили болургъа сюйгенде, Наталья Гончарованы жууукълары аны ючюн хакъ сурагъандыла. Баям, ол заманда тёре алай болур эди. Поэтни онгу болмагъанды. Атасы ахча бералмагъанды, алай кесини журтундан иги кесегин бёлгенди. Аны бегендеге берип, аны ахчасын алыргъа деп белгилеген эдиле. Алайда арбазда суучукъ баргъан жерде алгъынча кёпюр да барды. Сора буйрукълары, къулларыны атлары, алагъа не ючюн азап салыннганы окъуна жазылгъан китап сакъланады.

Ол ингирде поэтни журтундан чыкъгъанлай, шахар администрацияны келечилери да келип, уллу от этгендиле. Биз барыбыз да, кёп миллетлени келечилери, аны тёгерегине жыйылып, алайда халкъларыбызны юсюнден къысха хапар айтханбыз, кеси тилибизде назмула окъугъанбыз. Анга поэзия перформанс дейдиле. Мен закий Къайсынны халкъынданма деп, Пушкин бизде, Кавказда, кёп кере болгъанын айтханма.

Къарачайлыладан адам жокъ эди да, биз бир тилли, бир жырлы, таурухлу, адет-тёрели болгъаныбызны белгилеп, Пушкинни жеринде кёчюрмелеримден эки назму окъугъанма: «Мени дуаам, мени къору» эм «Кавказ».

– Мындан биргегизге «Горянка» газетни баш редактору Зарина Канукова да баргъанын билеме. Ол а не айтды анда?

– От къатында къабартыча саламлаша юйретгенди андагъыланы. Ызы бла ана тилинде назму окъугъанды. Ол бек магъаналы адамды. Кёп ишлеген, билген. Сёз ючюн, артда ярмаркада Зарина кесини этген ишлерини, проектлерини юсюнден хапарлагъанды. Ол Къабарты-Малкъар жазыучуланы назмуларын сайлама жерледе окъургъа деп да бир проект бардырады. Жыл сайын Элбрусда Чегетде назму айтыу тёреге киргенин белгилегенди. Драматургияда жетишимлерини юслеринден да айтханды.

– Не жангы зат эшитгенсиз анда?

– Мен бир затха сейир этгенме – Белоруссиядан келген Хизри Асадулаев каратин адабиятны мурдорун салгъан менме дегенине. Ол: «Сиз насыплыласыз, бизни жазыу тилибиз энди жол алгъанды», – деп да къошханды. Бизни ана тилибизге ушагъанла уа – бек кёп. Алтай жаны, шимал халкъла да.

– Жангы танышларыгъыздан къайсы жазыучуну чыгъармачылыгъын бегирек жаратхансыз?

– Дмитрий Воденниковну. Ол эсселе да жазгъан орус поэтди. Назмулары тынгылы сюжет ызлыла болуп туудала. Адам улуну сезимлерин, анга поэтни къарамын да суратлагъан чыгъармала. Биз айталмай тургъан затланы ачыкълагъанча кёрюннгенди.

Лев Данилкин а, жазыучу эм кесаматчы: «Как писать биографию Ленина в стране победившей контрреволюции» деген темагъа сёлешгенди. Бачаманы идеологиясыны, жашауну, бюгюн суралгъан темаланы юслеринден айтханды.

– Амалым болгъанлай, соруп къояргъа сюеме. Муну аллындагъы фестивальда таныгъан саамлы поэтни кёчюргенсиз. Ол не бла байламлыды?

– Надежда Большакова саам тилде битеу анга дери жазылгъан назмуланы жыйышдырып, китап чыгъаргъанды, биринчи жазыучулары Октябрина Ворониннаны аты бла музей ачханды. Аз санлы миллетдиле, эки мингнге жетмейди адам санлары. Аны, Октябринаны да назмулары басмаланнган газетлени элтип баргъанымда: «Энди Кольский полуостровда Ревде поселокну музейинде турлукъдула сизни бу «Заман» газетлеригиз!» – деп бек къууаннганды.

– Фестивальны ишин бардыргъанланы юслеринден бир-эки сёз.

– Москвада Роспечатьны, Жазыучуланы союзуну келечилери къурагъандыла бу ишни. Ала бизде танышларын соруп, сурап тансыкълагъандыла, Беппайланы Муталипге, Додуланы Аскерге, Хасан Тхазепловха салам айтдыргъандыла. Мен аладан жерлешлерими юслеринден иги сёз эшитгениме къууаннганма.

– Быллай жыйылыула керекмидиле, сен оюм этгенден?

– Баям, керекдиле, бир бири кёзюбюзге къарап, бир бирни ангылар ючюн. Быллай жерледе бизни адабиятыбыз къаллай жетишимле болдургъанын, не бийиклеге чыкъгъанын шарт ангылайса, ана тилибиз бай болгъанына жангыдан тюшюнесе.

– Энди уа форумчуланы не муратлары барды?

– Аллах айтса, бусагъатда Россейде жашагъан миллетлени жазыучуларыны къара сёз бла жазылгъан хапарларыны антологиясы чыгъа турады. Келир жыл аны байрамын ётдюрюрге умутлудула.

– Сау болугъуз! Ишигизден къууаныгъыз!

Ушакъны **БАЙТУУГЪАНЛАНЫ Исмайыл** бардыргъанды.

СУРАТДА: алтайлы жазыучу Бронтой Бедюров бла Мусукаланы Сакинат.

ОНОУЛАШЫУ

Бизнес бла кюрешгенлеге асыулукъ излей

Кёп болмай Москвада Россейни Экономиканы айнытыу министерствосу къурап «Гитче эм орта предпринимательство бла кюреширге сюйгенлеге эс тапдырыу» деген темагъа кенгеш болгъанды. Аны ведомствону таматасыны орунбасары Вадим Живулин бардыргъанды. Жыйылыугъа регионланы башчылары, РФ-ни бир-бир министерстволарыны, къыралны Правительствосунда проект ишлени бардыргъан департаментни келечилери да къатышхандыла. Бизни республикадан а анда экономиканы айнытыу министр Рахайланы Борис болгъанды.

Тюбешиуню ахырында субъектледе гитче эм орта предпринимательствону айнытыу жаны бла программаланы юсюнден комиссия да жыйылгъанды эмда бизнесде къармашханлагъа болушлукъ этиуню эм жаш предпринимательлени онгдурууну амалларын сюзгенди.

Бюгюнлюкде КъМР-ни Экономиканы айнытыу министерствосу Гитче эм орта предпринимательствону кенг жайыу эмда конкуренция жаны бла департаменти предпринимательство бла кюреширге сюйгенлеге болушлукъ этерге алланнган программаны жарашдыра турады. Аны паспорту быйылны ахырына хазыр боллукъду.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Таплыкъ

Минги тауну тийресинде – жангы багъыу технологияла

Энди Минги тауну тийресинде жашагъанлагъа эмда ары солургъа келгенлеге къанларына биохимиялы анализ этер ючюн район аралы больницагъа барып айланмай, ол жумушну Элбрус элни больницасында тамамларгъа боллукъду.

- Элни стационары 1936 жылда ишленнгенди, ол районда эм эски объектледен бирине саналады. Мында астма, аллергия эм ёпке ауруладан багъыуда жетишимле республикадан тышында да белгилидиле.

Кёп болмай а мында къанны толусунлай биохимиялы къурамын тинтип чыгъарча мадар этилгенди, тийишли оборудование, индикаторла сатып алыннгандыла, билимли специалистле да бардыла. Кеслери келалмагъанлагъа уа юйлерине барадыла,- дегенди больницаны баш врачы Тебердиланы Зайнаф.

Бюгюнлюкде медицина ара кадрла бла толусунлай жалчытылыныпды. Анда терк болушлукъ берген служба да барды. Ырысхы-техника онглары да игиди. Медикле кече-кюн демей ишлейдиле. Флюорограф, физиотерапия эм анализлени тинтген лаборатория да тийишли даражадады. Больницаны фельдшер-акушер пункту Терс-Къолда да барды. Анда медицина болушлукъну врач-терапевт бла фельдшерле берединле.

Алиса ТАРИМ,
Элбрус муниципал районну администрациясыны пресс-службасыны таматасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы 2018 жылны январь-сентябрь айларында социал-экономика болуму

	2018 жылны январь-сентябрь айлары	2018 жылны январь-сентябрь айларында 2017 жылны январь-сентябрь айларына кёре процентле бла	Билдириу халда 2018 жылны январь-сентябрь айларында 2017 жылны январь-сентябрь айларына кёре процентле бла
Промышленный производствону индекси		96,1	101,4
Эл мюлк продукция, млн. сом	29403,0	100,2	103,8
Автомобиль транспортну жюк ташыуу, млн. минг км	32,5	91,2	1,5 кере
Розница сатыу-алыуну ёлчеми, млн. сом	90250,9	101,5	99,9
Халкъгъа хакъ бла этилиннген жумушланы ёлчеми, млн.сом	23400,3	102,4	101,3
Экономиканы «къурулуш» бёлюмюнде тамамланнган жумушланы ёлчеми, млн.сом	8594,6	102,8	119,0
Жашау журтланы хайырланыргъа бериу, минг кв.м.	270,5	102,3	101,7
Потребитель багъаланы индекси, процентле бла		101,8	105,0
Къолда болгъан ахча файдала1)		99,5 2)	97,6
Бир адамгъа бир айгъа тергелген орталыкъ иш хакъ (ол санда гитче предпринимательствону субъектлеринде да): тергелгени, сомла бла3) къолда болгъаны3)	24800,0	106,4 105,0	104,4 99,3
Белгиленнген кезиуню ахырында эсепге алыннган ишсизлени саны, минг адам	7,4	97,9	97,0

1) Толу болмагъан шартла

2) Шартланы тенглешдирир ючюн, бу кёрюмдю пенсиячылагъа 2017 жылда бир кереге 5 минг сом тёленнгени (2016 жылда 22 ноябрьде чыгъарылгъан 385-ФЗ номерли Федерал законнга тийишлиликде) эсге алынмай келтириледи. Ол тёлеуню къошуу бла къолда болгъан ахча файдала 2018 жылда январь-сентябрь айлада 2017 жылда январь-сентябрь айла бла тенглешдиргенде 98,0 процентни тутханды.

3) 2018 жылны январь-май айларыны кёрюмдюлери келтириледиле. Ёсюуню (энишге тюшюуню) атламлары былай тергеледиле: 2018 жылны январь-май айлары 2017 жылны январь-май айлары бла тенглешдиргенде процентле бла, билдириу халда: 2017 жылны январь-май айлары 2016 жылны январь-май айларына кёре процентле бла.

Шимал-Кавказстатны энчи бёлюмюню мюлк субъектлени **Статистика регистринде** 2018 жылны 1 октябрине 12370 организация, аланы филиаллары эмда башха энчи бёлюмлери да эсепге алыннгандыла.

Статистика регистрге тюшген организацияланы жарымындан асламы оптовый эмда розница сатыу-алыуну сферасындандыла; автотранспортха, мотоциклеге, юйде, жарашдырыучу производствода, эл мюлкде, уучулукъда, агъач мюлкде, къурулушда хайырланылыучу техникагъа бла оборудованиягъа ремонт этиу бла кюрешедиле.

Энчи иеликни формасы бла ишлеген организацияланы саны 9582 жетгенди (эсепге алыннган мюлк субъектлени битеу саныны 77,5 процентин тутады).

Промышленный производствону индекси 2018 жылны январь-сентябрь айларына 2017 жылны январь-сентябрь айлары бла тенглешдиргенде 96,1 процент болгъанды.

Экономиканы бу тюрлюлерини индекслери былайды: «Табийгъат байлыкъланы къазыу» - 111,2 %, «Жарашдырыучу производствола» - 96%, «Электроэнергия,газ эмда жылыу бла жалчытыу» -94,9%., «Суу бла жалчытыу, кир сууланы кетериу, киркипчикни жыйыуну эмда аланы утилизациялауну къурау, хауаны кирлендириуню тохтатыу жаны бла иш» - 100,9 %.

Жарашдырыучу производстволада 2018 жылны январь-сентябрь айларында бу затла азыракъ чыгъарылгъандыла: суусап суула (58 %), тери эмда андан тигилген кийимле (97,6, % , башха къауумлагъа къошулмагъан машинала бла оборудование (97,4 %), автотранспорт керекле, прицепле бла жарым прицепле (69,8 %), башха хазыр изделияла (78,7%), полиграфия иш (88,1%).

Аны бла бирге бу затланы чыгъарыу жаны бла ёсюу барды: аш-азыкъ продуктла (101,7%), къумач изделияла (129 %), агъач жарашдырыу эмда агъач изделияла, мебельни ары къошмай, (133,2 %),къагъыт эмда къагъыт изделияла (113,7 %), химия затла эмда продуктла (123,6%),дарманла эмда медицинада хайырланылгъан материалла (102,9 %), резин эмда пластмасс изделияла (112,7%) ,темир болмагъан башха минерал затла (105 %), металлургия производствода (101 %), хазыр темир изделияла, машиналаны бла оборудованияны къошмай, (102,2 %), компьютерле, электрон эмда оптикалы изделияла (1,9 кереге), электрооборудование (123,4 %), мебель (1,6 кереге).

Табийгъат байлыкъланы къазып алыу 111,2 процентге ёсгенди, электроэнергияны бла жылыуну чыгъарыу а азайгъанды – 96 эмда 85,6 процентге.

Къурулушда тамамланнган жумушланы ёлчеми мюлк амал бла тамамланнган къурулуш-монтаж ишлени ёлчемлерин эсге алыу бла 2018 жылны тогъуз айында 8,6 миллиард сом болгъанды, ол а 2017 жылны ол кезиую бла тенглешдиргенде 102,8 процентди.

Быйылны башындан бери республиканы жеринде битеу тюрлю формала бла ишлеген предприятияла бла организацияла 270,5 минг квадрат метрде 2033 жангы фатар ишлегендиле. Ол а 2017 жылны ол кезиуюнден эсе 6,0 минг квадрат метрге неда 2,3 процентге асламды. Элледе 122,2 минг квадрат метрде 888 фатар ишленип,хайырланылыргъа берилгендиле. Ол а республикада ишленнген битеу журтланы 45,2 процентин тутады.

Кёп фатарлы жашау журтланы къурулушлары бла кюрешген организацияла 32,2 минг квадрат метрде 486 фатар ишлеп, хайырланыргъа бергендиле, ол а 2017 жылны январь-сентябрь айларындан эсе 32,5 процентге асламды.

Адамла кеслерини ахчаларына эмда кредитлени болушлукълары бла да 238,3 минг квадрат метрни тутхан 1547 юй ишлегендиле.

Эл мюлкде битеу эл мюлк товарла чыгъарыучула берген продукцияны ёлчеми 2018 жылны январь-сентябрь айларында шёндюгю багъала бла тергеулеге кёре 29,4 миллиард сомгъа неда 2017 жылны ол кезиую бла тенглешдиргенде, 100,2 процентге жетгенди.

Республиканы аграр секторунда мирзеулюк эмда къудору битимлени тирлиги алыныпп бошалгъанды. Мирзеулюк нартюхню.чёплеуню, картофну, тахта кёгетлени жыйыу бара турады. Къабарты-Малкъар Республиканы Эл мюлк министерствосуну ахыр билдириулерине кёре, битеу мюлкледе да 2018 жылны 26 октябрине мирзеулюк битимледен бла къудорундан (нартюхню къошмай) 239,1 минг тонна, мирзеулюк нартюхден 758,1 минг тонна, чёплеуден 32 минг тонна алыннганды, 175,9 минг тонна картоф къазылгъанды, тахта кёгетледен да 350,5 минг тонна жыйылгъанды.

Эл мюлк продукция чыгъаргъан битеу мюлкледе да малланы бла юй къанатлыланы саны 2018 жылны 1 октябрине былтырны бу кезиую бла тенглешдиргенде былай болгъанды: тууарла - 268,9 минг (былтырны бу кезиуюнде -269 минг), ол санда ийнекле - 130,3 минг (132,2 минг), тонгузла 3,3 минг (3,3 минг), къойла бла эчкиле 377 минг (376,7 минг) эмда юй къанатлыла 3,7 миллион (3,3 миллион). Адамланы болушлукъчу мюлклеринде тууарланы битеу саныны 72,4 проценти кечинеди, ол санда ийнеклени -72,7, тонгузланы – 94,9, къойланы бла эчкилени – 53,2, юй къанатлыланы 46,5 проценти.

2018 жылны январь-сентябрь айларында битеу мюлкледе да союллукъ малланы бла юй къанатлыланы ёлчеми 72,3 минг тонна болгъанды (союлмагъан ауурлукъда). Ол а былтырны бу кезиуюнде ёлчемге тенгди. Андан сора да, 347 минг тонна сют саулгъанды (1,9 процентге кёп), 154,7 миллион жумуртха алыннганды (былтырны бу кезиую бла тенг).

Эл мюлк организациялада бир ийнекден орта эсеп бла 4062 килограмм саулгъанды (2017 жылны январь-сентябрь айларында -33980 килограмм). Бир тауукъдан орта эсеп бла 170 жумуртха алыннганды (2017 жылны январь-сентябрь айларында да 170).

2018 жылны октябри башланыргъа мал ашла бла жалчытыу былтырны ол кезиуюнден эсе 9,9 процентге аслам эди. Бир малгъа 5,5 центнер жетгенди, 2017 жылны 1 октябрине уа -10,4 центнер.

Жюк ташыучу автомобиль транспорт бла предприятияланы битеу тюрлюлери, коммерциялы жюкле ташыу бла кюрешген предпринимательлени да ары къошуп, 2018 жылны январь- сентябрь айларында 749,7 минг тонна жюк ташыгъандыла. Ол а 2017 жылны январь-сентябрь айларындан эсе 2,3 процентге кёпдю. Жюкле ташыуну битеу ёлчеми 49,2 миллион тонна-километрге жетгенди эмда 2017 жылны январь-сентябрь кезиую бла тенглешдиргенде, 7,5 процентге азайгъанды.

Предприятияла транспортну битеу тюрлюлери бла **33,6 миллион адамны жюрютгендиле**, ол а 2017 жылны январь-сентябрь айларындан эсе 5,2 процентге азды. Халкъ аслам хайырланнган автомобиль транспорт бла битеу да 383,6 миллион адам жюрютюлгенди, ол а 1,5 процентге азды.

Розница сатыу-алыуну ёлчеми 2018 жылны январь-сентябрь айларында 90,2 миллиард сомгъа жетгенди эмда былтырны, ол кезиую бла тенглешдиргенде, ол замандагъы багъалагъа кёре 101,5 процент болгъанды.

Жылны башындан бери республиканы халкъына аш-азыкъ продуктладан, ол санда суусап сууладан бла тютюнледен, 43,9 миллиард сом багъасы сатылгъанды, ол а былтырны бу кезиуюню багъалары бла тенглешдиргенде 101,7 процентни тутады. Аш-азыкъ болмагъан товарла уа 46,3 миллиард сомгъа сатылгъандыла (101,3 процент).

Хар адамгъа тергегенде, 2018 жылны январь-сентябрь айларында розница сатыу-алыуну ёлчеми бир айгъа орта эсеп бла 11,6 минг сом болгъанды , 2017 жылны январь-сентябрь айларында уа - 11,3 минг сом.

2017 жылны январь-сентябрь айларында республиканы гитче предпринимательство бла кюрешген организациялары бла субъектлери халкъгъа **хакъ бла** 23,4 миллиард сом багъасы жумуш тамамлагъандыла. Ол а 2017 жылны январь-сентябрь айлары бла тенглешдиргенде, келишдирилген багъала бла 102,4 процентни тутады. Хар адамгъа тергегенде, хакъ бла этилиннген жумушланы ёлчеми орта эсеп бла бир айгъа, былтырдача, 2,8 минг сомлай къалгъанды.

Хакъ бла тамамланнган жумушланы санында жашау журт-коммунал мюлк жумушла -24,4 , связьны уа 17,3 процентни тутадыла.

Товарланы бла жумушланы **потребитель рыногуну индекси** 2018 жылда сентябрьде 2017 жылны декабрь айы бла тенглешдиргенде, 101,4 процент, ол санда аш-азыкъ товарланы - 100,1, аш-азыкъ болмагъанланы - 101,9, жумушланы да 102,7 процент болгъандыла.

Жылны башындан бери багъалары бу **аш-азыкъ товарланы** ёсгендиле: тюйню 20,1 процентге, тууар бауурну -11,4, бал тузну -9,9, мороженоени – 5,7, сютню бла сют продукцияны, сыраны, жауну, ич жауну, кюшлю тузну, сосланы, концентратланы 2,2 – 2,9 процентге.

Тахта кёгетлени бир-бирлерини багъалары уа тюшгендиле: нашаланы -2,6 кереге, бадыражанланы -2,5 кереге, сарымсахны – 21,6 процентге,кертмелени -12,2 процентге, жюзюмню 12, алмаланы да 10,5 процентге. Аны бла бирге акъ хобуста 1,6 кереге, къызыл чюгюндюр 20,6 процентге, быхы -19,8, сохан -13,6, къатхан кёгетле да 12,1 процентге багъа болгъандыла.

Жумуртхаланы багъалары уа -3,1 процентге тюшгендиле, дагъыда макаронла бла крупала -2,8, ун -2,2, чай -1,5 процентге учуз болгъандыла.

Быйыл сентябрьни ахырына КъМР-де аш-азыкъ продуктланы саулай багъасы бир айгъа тергегенде, бек аздан, 3460 сомгъа жетгенди эмда былтырны ал кезиуюнден эсе 1,6 процентге кёбейгенди.

Аш-азыкъ болмагъан товарладан а быланы багъалары ёсюп баргъанды: мотор отлукъ -11,8 процентге, сирнекле – 10,3, автомобиль отлукъ -9,2, кюйюзле бла кюйюз изделияла, къурулуш материалла, электротоварла, тютюнле, фотоаппаратла, жан жаулукъла, школ керекле 3,2-8,7 процентге.

Аны бла бирге аякъ кийимлени, сагъатланы, парфюмер-косметика товарланы багъалары тюшгендиле – 3,7, 3,4, 2,2 процентге.

Дарманладан индапамидни багъасы иги да ёсгенди (20%), валидолну уа азайгъанды (21,6%).

Халкъгъа этилген **жумушланы** бу тюрлюлерини хакълары ёсгенди: къырал эмда муниципал журтлада фатарланы болжаллы халда алып жашау этиу – 4,4 кереге, хауа транспортда жумушланы -1,6 кереге, тыш къыраллы туризмде – 21,1 процентге, юйлеге ремонт этиу – 20,2, хамамла -12,4 процентге, телевизор бериуле, темир жол транспорт, бийик билим алыу, право бла байламлы жумушла, шахар телефон байламлыкъла, жашау журтла-коммунал жумушла – 3,6-9,3 процентге.

Аны бла бирге жылны башында багъала бла тенглешдиргенде, кийимле тигиу, кийимлеге ремонт этиу 4,4 процентге, хайырланыучулагъа берилиучю кредит 4,3 процентге учуз болгъандыла, экскурсия жумушланы багъалары да 2,3 процентге тюшгендиле.

Заманында тёленмей жыйышдырылгъан кредит борч 2017 жылны август айыны ахырына 18 миллиард сомгъа жетгенди. Аны иги кесегин -53,7 процентин- электроэнергия, газ эмда жылыу бла жалчытхан, хауаны тазалау бла кюрешген организацияланы борчлары тутадыла.

Кредит заманында тёленмей жыйылгъан борч 2018 жылны август айыны ахырына 10,2 миллиард сомгъа жетгенди. Аны жарымындан асламы жарашдырыучу производстволаны предприятияларыныкъыды (48,4 %), электроэнергия, газ эмда жылыу бла жалчытхан, хауаны тазалау бла кюрешген организацияланыкъыды 926,8%).

Заманында тёленмей жыйылгъан дебитор борч 2018 жылны август айыны ахырына 4,9 миллиард сом болгъанды. Заманында тёленмей жыйышдырылгъан дебитор борчну иги кесеги жарашдырыучу производстволаны предприятияларыныкъыды -83,2 процент.

Къолда болгъан ахча файдала (борчлу халда тёленирик ахча къошулмай тергелген эмда товарланы бла жумушланы потребитель багъаларыны индексине келишдирилген файдала), толу болмагъан шартлагъа кёре, 2018 жылны январь-сентябрь айларында 2017 жылны январь-сентябрь айларындан эсе 1,2 процентге азайгъандыла. Хар адамгъа орта эсеп бла жетген ахча файда уа 20501,4 сом болгъанды, 2017 жылны январь-сентябрь айларында уа -20403,1 сом.

Тергелген иш хакъ бир айгъа орта эсеп бла (ол санда гитче предпринимательствону организацияларында да), 2018 жылны январь-сентябрь айларында, социал тёлеулени къошмай 24800,0 сом болгъанды эмда 2017 жылны ол кезиую бла тенглешдиргенде, 6,4 процентге ёсгенди. Тохташдырылгъан орталыкъ иш хакъны ёлчеми уа 5,0 процентге кёбейгенди.

2018 жылны январь-август айларында бек уллу иш хакъ жер тюбюндеги байлыкъланы къазып чыгъарыу бла кюрешген организациялада, бек аз а административ ишде эмда аны бла байламлы жумушланы толтурууда ишлегенледе болгъанды.

КъМР-де халкъны иш бла жалчытыу бла кюрешген службаны органларында 2018 жылны сентябрь айыны ахырына 7,4 минг **ишсиз** эсепге алыннганды. Ишсиз болгъаны ючюн пособие алыргъа эркинлик 5,8 минг адамгъа берилгенди.

КъМР-де халкъны иш бла жалчытыу бла кюрешген службаны органларына 2018 жылны сентябрь айында иш сурай 1056 ишсиз келгенди, 142-си иш (хакъы болгъан жумуш) табалгъанды, ол а 2017 жылда сентябрь айдан эсе 24,5 процентге азды.

Роспотребнадзорну КъМР-де Управлениясында болгъан шартлагъа кёре, **эпидемиология хал** 2018 жылны январь-сентябрь айларында былай болгъанды: 2017 жылны январь-сентябрь айлары бла тенглешдиргенде, скарлатинадан ауругъанланы саны 15,5 процентге, чечекден – 3,4 процентге ёсгенди. Гриппни битеу тюрлюлеринден да ауругъанланы саны 55,4 мингнге жетгенди. Ол а былтырны бу кезиуюнден эсе 8,6 процентге азды.

КъМР-де МВД-ны шартларына кёре, 2018 жылны январь-сентябрь айларында 5156 аманлыкъ этилиннгенди, 2017 жылны январь-сентябрь айларында уа –5281. Битеу аманлыкъланы араларында бек ауурла эмда артыкъда кюйсюзле 26,9 процентни тутадыла. 2017 жылны январь-сентябрь айлары бла тенглешдиргенде, ауур аманлыкъла -12,4 процентге, бек кюйсюзле уа 40,5 процентге кёп болгъандыла..

2018 жылны январь-сентябрь айларында ачыкъланнган аманлыкъчыланы саны 2017 жылны январь-сентябрь айлары бла тенглешдиргенде, 4,4 процентге ёсгенди эмда 3009 адамгъа жетгенди. Аманлыкъ этгенлери ачыкъланнган адамладан 2579-су уголовный жууапха тартылгъанды, аладан 334-сю тиширыуладыла, 76-сы уа акъылбалыкъ болмагъанладыла.

Аманлыкъланы ачыкълау 2017 жылны январь-сентябрь айларында – 75 процентни , 2018 жылны январь-сентябрь айларында уа -71,2 процентни тутханды.

Тергеулеге кёре, Къабарты-Малкъар Республиканы **халкъыны саны** 2018 жылны 1 октябрине 866,4 минг адамгъа жетгенди. 2018 жылны январь-сентябрь айларында республикада 8069 сабий туугъанды эмда 5350 адам ёлгенди. 2017 жылны январь-сентябрь айларында уа туугъанла -8269, ёлгенле -5525 болгъан эдиле.

ЗАГС-ны органлары 3378 жангы юйюрге регистрация этгендиле, ол а 2017 жылны январь-сентябрь айларындан эсе 1,1 процентге азды. Айырылгъан юйюрлени саны уа 8,1 процентге азайып, 1656-гъа жетгенди. Республикада минг жангы юйюрден орта эсеп бла 490-ны айырылгъанды. 2017 жылны ол кезиуюнде уа ол кёрюмдю 528 болгъанды.

ШИМАЛ-КАВКАЗСТАТ.

Магъаналы тема

ЖАРЛЫЛЫКЪМЫ ОГЪЕСЕ ЖУУАПСЫЗЛЫКЪМЫ?

Юйлерине барыргъа унамайдыла

Нальчик шахарда Дубки тийресинде Сабий юй къырал учреждение барды, анда отуз тогъуз сабий кечинеди. Мында ала тёрт жыллары толгъунчу турадыла. Ызы бла Нартанда интернатха тюшедиле, ата-аналары юйлерине алмасала (балаланы асламысы толу юйюрледен болмасала да, аналары уа барды). Аланы бир-бирлери кеслери жашап, ишлегенлери себепли къагъанакъларын бу къырал юйге юч-тёрт жылгъа бередиле, бираздан аягъы юсюне турурма деп ийнаныпп. Алай асламысы, тынч жашауну излеп, атадыла бери гитчечиклени.

Аналыкъ борчуму юсюмден кетереме деген къагъытны жазсала эди, аланы сабийлерин башхала алып, тап ёсдюрлюк эдиле. Алай да этмейдиле, къагъанакълары къалай жашагъанын билирге да излемейдиле. «Келселе да, къарасанг ол тюбешиулеге сейир этериксе, балалары да къатларында болгъанлыкъгъа, ала бла сёлешмей, телефонларында социальный сетьледе жазылгъанланы окъуп турадыла.

Кёзю кёрмеген, ийнанырыкъ тюйюлдю: тёрт жылы толгъан сабийлерин юйлерине алгъан кюн, ол къычырып жиляйды, къырал юйде алагъа къарагъанла бла айырылыргъа сюймей»,- дейди махкемени баш врачы Марита Крымукова. Аны айтханына кёре, жууапсыз анала артда да тюзелмейдиле, эртте-кеч болса да, бу къырал юйде ёсгенле Нартанда интернатха тюшедиле.

Кесине жаш ким этер?

Алгъын мында тургъанланы саны кёп эди, бусагъатда уа тиширыу сабийин тапханлай, аны къоюп кетеригин айтса, больницаны башчысы шахар администрацияны бу соруула бла кюрешген бёлюмюне сёлешеди да, тизмеде тургъанладан биринчиле къагъанакъны аладыла. Сабий юйге уа бир адам да алыргъа базынмагъан ауруулула тюшедиле, алагъа уа жууапсыз тиширыуланы балалары къошуладыла.

Анда уа ауругъанлагъа да юйюр излегенлей турадыла. Бусагъатда мында бир жашчыкъ барды да, аны бери келгенледен онжетиси алыргъа сюймегендиле. Аланы ангыларгъа боллукъду, хар инсан да насыпны, къууанчны излейди, юйюне саусузну аллыкъ тюйюлдю. Алай, не сейир, тыш къыраллада сакъатланы окъуна аладыла бек бай юйлеге, багъадыла жылла бла больницалада, ёсдюредиле.

Марита Крымукова бизни республикада да инвалидге опека этерге базыннганла болгъанларын айтханды. Алай ала сабийни аурууларыны юсюнден хапаргъа эс буруп тынгыламайдыла. Аны себепли арсарлыкъ тууады былайда: башларын кечиндиралмай, сабий ючюн къолларына сом-шай тюшер ючюн ала эселе уа деп.

Хар адам да аны биреу багъаласа сюеди, дейдиле психологла. Къагъанакълагъа да керекдиле жууукъ адамлары. Алгъын тёрт жылы толгъунчу хар бири къауумдан къауумгъа сегиз кере кёчгенди, энди уа бир жерде турадыла, ала бла тёрт жылны ичинде бир медсестра, устаз, санитарка ишлейдиле.

Энди балачыкъла кеслери адамларын башхаладан айыра биледиле, алгъын алай тюйюл эди. «Азыракъ жиляйдыла, тырнакъларын чайнамайдыла, ары - бери чайкъалгъан къылыкълары да къалгъанды, бир кесек жюрек тынчлыкъ тапхандыла»,- дейди Крымукова.

Огъурлула уа бардыла

Сабий юйде паллиатив служба да барды, ол юйлеринде жашагъан саусуз сабийлеге къарайды. Алгъаракъда сегиз баласы болгъан бир юйюрню юйю кюйгенди, ала ахча тёлеп фатарда жашайдыла, онбешжыллыкъ Сослан арбачыкъдан турмагъан инвалидди. Ол айфону болса сюе эди.

Бу жашны жарыкъ умутуну юсюнден сагъынылгъан махкемени ишчилери Инстаграмда жазгъандыла, анга бюгюнлюкде аллай телефон алыннганды. Сабий юйде илляуланы кёбюсюн да спонсорла алгъандыла. Кюн сайын эки-юч пачка памперс келтиредиле бери огъурлу адамла, бир-бирде аланы араларында пенсиячы ыннала да боладыла. Крымукованы айтханына кёре, бу къырал юй толусунлай жалчытылынады дарманла эм юс кийим бла, алай бир-бирде докторла реестрге кирмеген препаратла керекди деселе, биягъы спонсорла болушадыла.

Кёпле балачыкъланы сыйларгъа сюедиле, алагъа аш хазырлаучула не затла келтирликлерин айтадыла да, ала керекли азыкъла этедиле. Мында иги жюрюмегенле аслам болгъаны себепли иппотерапия керек эди: 2016 жылда республиканы Башчысы юч пони саугъалагъанды, алагъа ашны уа спонсорла аладыла. Алгъаракъда уа Мухамед Эштреков бу юйге бассейн ишлетгенди, акватерапия сакъатланы аягъы юслерине салыргъа болушурукъду.

Республикада кёпле ангылайдыла бу сабийлени къадарлары жарсырча болгъанын, кёп медицина учреждениялa хакъсыз анализле этедиле, аланы санында «Гемотест» эм «Медиум». Ахча бергенле да кёпдюле. Жаланда август айда эки жюз минг сомдан артыкъ тюшгенди. Битеу келген ырысхы, ол къалай къоратылгъаны сайтда жазылгъанлай турады.

Сагъышларын чачадыла

Марита Крымукова кеси ыразылыкълары бла бери келип концертле кёргюзтген жаш адамла аз тюйюлдюле, дегенди. Къыйын ауругъанла Сабий юйде 2011 жылда ачылгъан реабилитация арада жыл сайын багъыладыла. Ала школгъа жюрюмейдиле, концертлеге да бармайдыла, сора багъылгъан кезиулеринде аллай затны кёрселе, бек къууанадыла.

Реабилитация арадан сабийлени аналары бла бирге «Акрополь», «Пятница» ресторанла да сыйлайдыла. Жангы жылны, муслийман байрамланы кюнлеринде сууаплыкъгъа деп бу махкемеге кёп ырысхы тюшеди. Бусагъатда администрация ахчаны жыйып, реабилитация арагъа жангы оборудование алыргъа сюеди. Реабилитациягъа Даунну синдрому бла туугъанла, аутистле, ДЦП-дан къыйналгъанла келедиле.

Дагъыда Сабий юйде эрттен болушлукъну службасы ачылгъанды. Сакъат бала туугъанлай, ана аны бла бирге бу службадан медицина эм психология болушлукъ тапханлай турадыла. Стационарда багъылгъан заманларында анала жюрек къыйынларыны юсюнден къагъытла жазып, почта ящикге атадыла, аланы баш врач окъуйду. Кеслерини атларын-тукъумларын айтмазгъа эркиндиле.

Сакъат сабийни ёсдюрген къыйынды. Бирле аланы къыралгъа атып къоядыла, башхала уа битеу жашауларын алагъа жоралайдыла. Хар ким бетине, жюрегине кёре сайлайды жолун. Анала да алай: бирлери кертиле, башхалары уа – жалгъанла.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Жандауурлукъ

Керти сууаплыкъ аладыла

Россейни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясында къуллукъ этгенле уллайгъанлагъа, къарыусузлагъа, сакъатлагъа, сабийлеге да болушлукъ этерден къалмайдыла. Ма бу кюнледе да адамланы тюрлю-тюрлю жумушла бла жалчытыучу «Горный» арада къолайсызлагъа кийимле юлешген фондха эллиге жууукъ хуржун элтгендиле. Алада уа чеплеу эмда сары жаула, пиринч, гречка, бал туз, конфетле, къалачла, татлы суула да бар эдиле.

-Бу акция Ананы эмда Сакъатланы кюнлерине жораланады. Ала декабрьде белгиленедиле, болсада, аны да сакълайма, бу ариу кюнлени хайырланып, жандауурлукъ этерге келишгенбиз. Шефлерибиз - МЧС-де къуллукъ этгенле - сау болсунла, бизге бу аш хуржунланы кеси ахчаларына алып келгендиле.

Дагъыда Вольный Аулда жашагъан Темиржанланы юйюрлери, хар замандача, сабийлеге эмда эр кишилеге жараулу кийимле келтиргендиле. Тиширыуланы Нальчик шахар советине кирген Роза Гетежева да, терек бахчасындан алмала алып келип, юлешгенди,- дегенди тиширыуланы шахар советини таматасыны орунбасары Эмма Карданова.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

КАДЕТЛЕ

Къууанч халда ант этгендиле, усталыкъларын да кёргюзтгендиле

Озгъан ыйыкъны байрым кюнюнде Бабугентде 2-чи номерли кадет школ-интернатны курсантларыны къууну – элли эки окъуучу – ант этгендиле. Аланы алгъышларгъа Черек районну администрациясыны ишлерини эм къурау жаны бла управлениясыны таматасы бла министерствосуну къуллукъчусу Ахайланы Лариса, Бабугент элни администрациясыны таматасы Османланы Мухтар эм башхала келгендиле.

Байрам Василий Агапкинни «Славянканы маршы» эм Фёдор Туркинни «Кадет маршы» бла башланганды. Алагъа детлени аскерчини антын берирге хазырлыкъларыны юсюнден билдиргенди. Таматаны эркинлиги бла байрам башланнганды, алда сагъыныльган байракъла ёрге кётюрюлгендиле.

Ызы бла хар кадет энчи чыгъып: «Биз, россей кадетлени тизгинлерине тура, нёгерлерибизни, атаналарыбызны, устазларыбызны, юйретиучюлерибизни ийнандырабыз...» - деп, кадетге киргенде этлиучю антны къайтаргъандыла.

Жыйылгъанланы бу энчи кюн бла алгъышлап, генерал-лейтенант Хачим Шогенов, Мария Котлярова, запасдагъы полковник Атайланы Жашарбек, поэт, «Малкъарны жарыгъы» деген китапны автору, офицер Сергей Еремеев эм башхала сёлешгендиле. Интернатда

Байсыланы Харун, Россей Федерацияны сауутланнган кючлерини запасдагъы офицерлерини ассоциациясыны Миллет советини председатели Атайланы Жашарбек, КъМР-ни Жамауат палатасында жаш тёлю политика, спорт эм ата журтну сюерге юйретиу жаны бла комиссияны председателини орунбасары Мария Котлярова, КъМР-ни сыйлы журналисти, Шимал Кавказны кинематографистлерини союзуну члени, республикалы радиону малкъар тилде бериулерини таматасы Ботталаны Мухтар, КъМР-ни Журналистлерини союзуну председателини къуллугун толтургъан Шауаланы Разият, КъМР-ни билим бериу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны дауурбасла да къошулгъандыла. Кадетле жарау этиучю майдан Россейни эм Къабарты-Малкъарны байракълары эм шарла бла жасалып эди.

Аскерде болуучусуча, майор Руслан Сыдыков кадет школ-интернатны директору полковник Эристауланы Абдурахманнга окъугъан Улбашланы Эдуард, Чабдарланы Ислам, Гемуланы Мухаммат, Анаданы Ахмат, Тюменланы Даниял, Наурзоков Алим назмула айтхандыла. «Беркут» (таматасы Османланы Мухтар) бла «Тасхачыла» (таматасы Гюзюланы Алий) клублада жарау этген кадетле уа аскерчиликни

Атмырзаланы Алий.

шартларына юйретген оюнла кёргюзтгендиле.

Саугъала алгъанла да болгъандыла. Атайланы Жашарбек кадетлени ата журтларын сюерге юйретиуде жетишимле этген устазланы, ол санда Гуппойланы Азнорну, Гюзюланы Алийни, Мокъаланы Азнорну, Атов Арсенни эм башхаланы Бабугентни администрациясыны башчысы, кадет школ-интернатны устазы Османланы Мухтарны майдалла бла, бу окъуу-юйретиу мекямны директору Эристауланы Абдурахманны уа анга аталгъан сагъат бла саугъалагъандыла.

Байрамны унутулмасча жарыкъ этгенле дагъыда болгъандыла. Алчакъланы Артур бла Къадырланы Жаннет жырлагъандыла, Шогенов Арсен, 7-чи классны окъуучусу, миллет тепсеуню кёргюзтгенди. «Къууанч» ансамбльни къызчыкъларыбыз кадетле бла вальс тепсегенде уа, ол ариулукъ кёзлени къаматырча эди. Ахырында уа майданда алты взводну курсантлары да марш бла тёгерек айланып, кеслерин кёргюзтюп чыкъгъандыла.

Ант этилген кюн бек магъаналы болгъанын курсантланы жарыкъ, къууанчлы бетлеринден ангыларгъа боллукъ эди. Кишиликни жолуна тургъан, тамбла Ата журтубузну къорууларыкъ уланла, бу бийик даражаны эниш этмей элтириклерине ийнанырчады.

Чабдарланы Ислам.

Эристауланы Абдурахман, кёп къуллукълада сыналгъан офицер, мында 6-11-чи класслада окъугъан сабийлени тюз жолгъа салыуда энтта да кёп бийик жетишимлеге жетериги сёзсюздю. Намыслы, миллетде сыйлы жюрюген адамны быллай окъуу эм юйретиу ишге таматалыкъ этгени, ариу аскер кийимли, тизгинли кадетле, мында хар неде да кёрюнюп тургъан низамлыкъ ахшы умутла этдиредиле.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Спорт Спорт Спорт

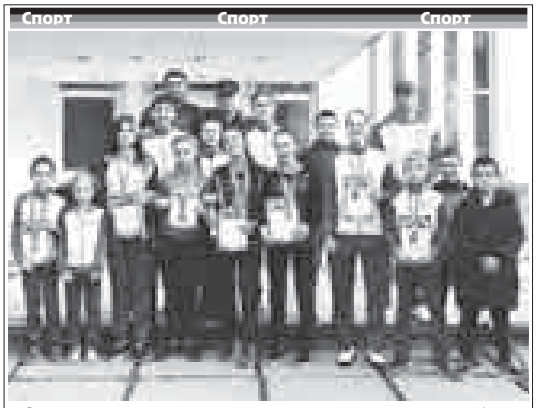

Кърымдан – тогъуз майдал бла

Кърымда каратеден сабийлени, жаш эм абадан спортчуланы араларында къырал даражада турнир къуралгъанды. Анга Россейни онтёрт регионундан бла Украинадан спортчула къатышхандыла.

Анда Элбрус районну олимпиада резервли сабий-жаш тёлю спорт школундан каратечиле тогъуз майдал къытхандыла. Кесини жыл санында эм ауурлукъ къауумунда алтын белгини Эльмира Керимова къытханды, «кюмюшню» - Атмурзаланы Альбина, Мария Шмакова бла Керим Алихаджиев, «доммакъны» уа - Ангелина Лазаренко, Жанна Жанова, Хаджиланы Аиша бла Оракъланы Алий алгъандыла.

Абадан спортчуланы араларында судьяланы жалгъан оноуларыны хатасындан финалгъа Тенгиз Калдани тюшалмай къалгъанды, эсеплеге кёре ол ючюнчю болгъанды. Тренер Руслан Нахушев айтханыча, Мария Шмакова бла Керим Алихаджиев да ахыр сермешлерин къытдыргъандыла.

Спортчула эм аланы тренерлери эришиуге барыргъа себеплик этгенлери ючюн Элбрус районну физкультура эм спорт комитетини башчысы Жапплуланы Магометге бла спорт школну директору Чеченланы Арсенгге ыразылыкъларын билдиредиле.

Анатолий ТЕМИРОВ.
СУРАТДА: Элбрус райондан каратечиле.

Алчылыкъны ычхындырмагъандыла

Хасанияны «Эльбрус» спорт клубуна башха элледен да спортчуларыбыз жюрюп жарау этедиле. Битеу алып айтханда, жашланы усталыкълары ёседен-ёсе барады.

Тёртюнчю ноябрьде ала Черкесск шахарда спортну аскер тюрлюлеринден бардырылгъан турнирге къатышхандыла. Тренерле Жантудууланы Азамат бла Ёлмезланы Дагиб бу эришиуге 17 спортчуну хазырлагъандыла. Жашланы жыл санлары 8-24-ге дери эди.

Грэпплингде бла панкратионда эрише, ала алчылыкъны жибермезге кюрешгендиле. Алай бла кеси жыл санларында бла ауурлукъ категорияларында Байсыланы Якуб бла Биттиланы Хызыр алтын майдалла къытхандыла. Махийланы Ислам бла Биттиланы Ибрагим «кюмюшле» бла къайтхандыла. Теркоев Рамазан, Чочайланы Марат, Чомайланы Залим эм Созайланы Расул а ючюнчюледиле.

Панкратионда уа ючюлюле яникойчуля эдиле. Гергъокъланы Азамат бла Жаникаланы Аслан «алтынла» алгъандыла. Агаланы Алан а кюмюш майдал бла саугъаланнганды. Дагъыда Болатланы Астемир бла Созайланы Расул «доммакъла» къоллу болгъандыла.

- Жашла кёрюмдюлери бла ыразы эгтендиле. Мындан ары да аны игилендирирге кюрешириксиз, - дегенди Жантудууланы Азамат.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

СЫЙ БЕРИУ

Къоркъуулу кезиуледен дайым айыпсыз чыкъгъанды

Бу кюнлерде Къашхатауда от тюшюуге къажау 8-чи номерли бёлюмню ишчилери службада кёп жылланы къуллукъ этген Холамханланы Анатолийни пенсиягъа ашыргъандыла. Анга аталгъан жыйылыуда КъМР-де профильли службаны башчысыны орунбасары Арсен Жилов ведомствону оноучуларындан алгъыш сёзню окъугъанды эмда анга эсде къалгъыкъ саугъаны бергенди. 8-чи номерли бёлюмню таматасы Къойчуланы Жамболат а, коллективни атындан жашаууну 30 жылын адамланы къутхарыугъа бергени ючюн ыразылыгъын айтып, узакъ ёмюр, саулукъ тилегенди. «Солуугъа чыкъгъан эсенг да, бери жолну уа унутмазса деп бек ышанама»,-деп къошханды ол.

Холамханланы Анатолий от тюшюуге къажау службагъа 1985 жылда келгенди. Ол 33 жылны ичинде от ёчюлтюучюню усталыгъына къртичи болуп, аны сайлагъаныча бир керде да сокъуранмагъанды. Анга адамны жанын сакъларгъа тюшмеген эсе да, алай профессионал сынауун, жигитлигин кёргюзтюрча кезиуле уа кёп кере болгъандыла.

Бир жол анга Огъары Малкъарда бауну ёчюлтюрге тюшгенди. Ол кезиуде бу бийик тау элни кесини къутхарыу бёлюмю болмагъанды. Алайгъа жетгенлеринде уа, тёгеркни-башны тютюн басып, от алып, мекямны къатына ётер онг окъуна жокъ эди. Аны ичинде кысылып тургъан малланы къутхаралмагъандыла. Алай Анатолий, ишчи нёгерлери бла бирге от юйге да жетип, андан да уллу палах салмазча къолдан келгенни этген эдиле.

Бир жол а Бабугент элде паркет жарашдырган цехге от тюшеди. Кесигиз да ангылайсыз отун къалай терк къабынгъаны, тютюн этгенин. Холамхан улу нёгерлери бла бирге алайгъа жетип, цехни ичинден адамланы къоркъуусуз жерге чыгъаргъандыла. Дагъыда от хазыр продукция сакъланнган жерге жетмезча мадарла этгендиле.

Ол сайлагъан усталыгъын жаратханын, аны бла ётхемленнгенин айтады. Ишчи нёгерлери бла бирге адамлагъа болушалгъаныны уллу насыпха санайды.

- Бек къыйын не зат эди деп сорсагъыз, терк окъуна жолгъа чыгъаргъа хазыр болуп турургъа кереклиси,-дейди ол бизге. – От тюшгенини неда

башха къыйынлыкъны юсюнден билдириу кюнню заманына, табийгъатны болумуна да къарамай келирге боллукъду. Аны ючюн а биз къачан да уллу кёллюлюк этмегенбиз, кесибизни бошламагъанбыз. Жууукъларыбыз, къоншуларыбыз, бир эллилерибиз бизге ышаннганларын ангылап кюрешгенбиз.

Пенсиягъа чыкъгъан эсе да, Холамханланы Анатолийни эригир заманы жокъду. Жашына, ол а районда право низамны сакълауучу къурамланы биринде ишлейди, эмда эки къызына, ала Къашхатауда устазладыла, жашау сынауна юйретирге жууаплыды. От беш туудукъну аппасыды, аланы эркелетеди, ариу къылыкъгъа юйретеди.

Арсен САБАНОВ,
КъМР-де От тюшюуге къажау-къутхарыу службаны келечиси.

Мадэаният

Хунерлиле жыйыллыкъдыла

«Звезда» телеканал Россей Федерацияны Къоруулау министерствосуну болушлугъу бла «Жангы Жулдуз» атлы битеуроссей конкурсну тёртюнчю кезиуюн алдырып башлагъанды. Ол проектге - кенг музыка эришиуге - битеу да къыралны федерал округларыны келечилери къатышадыла. Конкурсха къыралыбызны бек фахмулу эм сайлама жырчылары жыйыллыкъдыла.

Бу проектни бардыргъанланы муратлары – Россейни къалайында да бек иги жырлагъанланы табып, аланы дуниягъа ачыкъ этиудю. Аны бла бирге ала бизни уллу журтубузну ариулугъун эм халкъларыбызны бир бирге ушамагъан энчиликлерин кёргюзтюрге итинедиле. Къабарты-Малкъар Республикадан проектге Марина Губжокова къатышырыкъды.

Биринчи тургъа телевидениядан бийыл декабрьни 23-ден башлап 30-суна дери къарагъа боллукъду. Жарым финалгъа бла финалгъа уа - Жангы жылдан сора, 2019 жылны 2-4 январында. Ол кезиуледе телевизоргъа къараучула да, кеслерини оюмларын билдирге, къол кётюрюрге боллукъдула.

Башында сагъныльгъан кюнледе сиз битеу да Ата журтубузда жашагъан халкъланы ауазларын эшитириксиз, жангы жырланы премьераларына къарарыкъсыз, аны бла бирге ол бериуледе къууанчлы халгъа батарыкъсыз. 7 январьда, къараучуланы оюмларына эс буруп, ала берген багъагъа кёре бек иги жырчыны аты айтыллыкъды.

Театр

Чам, лакъырда, сюймеклик жырла

Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театр сахна искусствону сюйгенлени Жантууланы Иссаны пьесасына кёре салыннган «Киеулюк» деген спектаклге чакъыроды.

Оюн 2018 жылны 20 ноябринде Къырал концерт залда (ГКЗ) кёргюзтюллюкдю.

18:00 сагъатда башланырыкъды.

Соруулары болгъанла бу телефон номерлеге сёлешсинле: 8(8662) 96-85-50; 8-938-691-25-39.

Билдириу

Жарыкълыкъны ингири

2018 жылда 15 ноябрьде 19:00 сагъатда Къырал музыка театрда **«Любите женщин, господа»** атлы оперетта ингир къураллыкъды. Жырны, музыканы, жарыкълыкны байрамына чакъырабыз. Соруулары болгъанла бу телефон номерлеге сёлешсинле: **77-42-08, 77-42-02.**

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хаза
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зухура (бёлюмню редактору),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат (бёлюмню редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (бёлюмню редактору).
УЛБАШЛАНЫ Мурат (бёлюмню редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Культура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазыулыу - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72, Тилмачла - 40-28-97.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъат жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм аслямлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекциясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр эттенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связьны федеральный Управлениясы жууаплыдыла.
Телефона: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ыйыкъгъа юч кере чыгъады - геуюрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре
19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салынгранды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Османланы Хыйса - дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Геляланы Валя- (1, 2-чи бетле), Зезаланы Лида - (3-чю бет), Токумаланы Салим - (4-чю бет) - корректорла.

Тиражы 1390 экз. Заказ № 1125
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:
360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru